



Riktlinjer för arbetet med konstnärlig gestaltning i offentlig miljö

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE	2
DEFINITIONER	2
GESTALTNING.....	2
KONSTNÄRLIG GESTALTNING	2
KONSTNÄR	2
KONSTNÄRLIG KOMPETENS	2
OFFENTLIG KONST	3
AVGRÄNSNING	3
BESKRIVNING AV FÖRVALTNINGARNAS ARBETSPROCESS OCH ANSVARSOMRÅDEN	3
UNDERHÅLL OCH AVVECKLING	3
FINANSIERINGSMODELL	4
RÄKNEEXEMPEL	4
DRIFTBUDGET	4
BESLUTSPROCESS	5

Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentnamn Riktlinjer för arbetet med konstnärlig gestaltning i offentlig miljö	Antagen 2022-09-21 §128	Antagen av Kommunfullmäktige	
Dokumentägare Kultur- och fritidsförvaltningen	Dokumentansvarig Förvaltningschef	Reviderad	Giltighet Tillsvidare	
Dokumentinformation		Diarienummer KS 2021/225		
Ämnesområde Kultur, konstnärlig gestaltning i offentlig miljö		Intranät <input type="checkbox"/>	Hemsida <input checked="" type="checkbox"/>	
Andra regelverk som omnämns Offentlig miljö som konstform; Fyrbodalsmodellen KF 2011-06-22 § 77, Politik för gestaltad livsmiljö, prop. 2017/18:110, Vänersborgs kommuns vision, kommunfullmäktige 2013-12-11 § 160.				

Inledning

Kultur- och fritidsnämnden har de senaste åren angett ett förväntat resultat avseende den offentliga konsten. I MRP 2021-2023 finns uppdraget med följande text: ”*Ökad följsamhet kring 1%-regeln för kommunal konst och offentlig gestaltning*”.

Utöver det fick kultur- och fritidsförvaltningen ett uppdrag från tidigare kommundirektör att igångsätta arbetet med offentlig gestaltning enligt den tidigare antagna Fyrbodalsmodellen.

Kommunens vision är att vara *attraktiv och hållbar i alla delar hela livet*.¹ Styrdokumentet kring Fyrbodalsmodellen innehåller följande formuleringar:

Bilden av kommunen – varumärke och attraktivitet

Alla pengar, varje krona som används inom kommunal ekonomi är varumärkesbyggande och påverkar kommunens attraktivitet. Det gäller investeringar och drift, byggnader, gator, torg och parker, äldrevård, skola, ungdomsverksamhet, kultur, infrastruktur.

*Även beslutsprocesser är varumärkesbyggande. Allt påverkar bilden av kommunen och det gäller i högsta grad planering och utformning av den fysiska miljön och de offentlig gemensamma rummen.*²

Följande riktlinjer anger hur Vänersborgs kommun ska arbeta i enlighet med avsikten i den av riksdagen antagna propositionen *Politik för gestaltad livsmiljö*, beslutad 2018-05-24. Propositionen *Politik för gestaltad livsmiljö* pekar ut en riktning för stadbyggnadspolitiken där man preciserar hur;

”arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

Det ska uppnås genom att:

- *Hållbarhet och kvalité inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,*
- *Kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids,*
- *Det offentliga agerar förebildligt,*
- *Estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara och utvecklas,*
- *Miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och*
- *Samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt*”³

Det av kommunfullmäktige antagna styrdokumentet *Offentlig miljö som konstform; Fyrbodalsmodellen*⁴ beskriver konstens roll i de offentliga gemensamma rummen som följer:

¹ Vänersborgs kommuns vision, kommunfullmäktige 2013-12-11 § 160

² Offentlig miljö som konstform; Fyrbodalsmodellen, s.4

³ Politik för gestaltad livsmiljö, prop. 2017/18:110, s.19

⁴ Kommunfullmäktige 2011-06-22 § 77, dnr KS 2010/588

Konsten har historiskt haft olika roller i det offentliga rummet. Rollen har vidgats från att tidigare, genom framförallt skulpturer manifestera den gudomliga eller världsliga makten och senare genom konstnärlig utsmyckning humanisera sterila stadsmiljöer.

Förenklat kan man se tre roller för konsten i de offentliga gemensamma rummen.

- *I form av konstnärliga objekt som en del av gestaltningen av den offentliga miljön för skönhet, överraskning, eftertanke och stimulans.*
- *Som aktiv deltagande part i programarbeten och planeringsprocesser för hela miljöer – både undersökande och rumsgestaltande.*
- *Som aktör och livgivare av de offentliga rummen och som aktiverare och katalysator för det offentliga samtalet.⁵*

Syfte

Syftet med riktlinjerna är att skapa ett ramverk för arbetet med den offentliga konsten. Ett ramverk som tydliggör ansvarsfördelning mellan kommunens olika förvaltningar och aktörer samt de processer och sammanhang där den offentliga konsten ska bidra. Riktlinjerna anger också formerna för budgetarbetet, där beslut i kommunfullmäktige om kommunens årliga investeringsbudget är en förutsättning för att dessa riktlinjer ska vara aktuella.

Definitioner

Gestaltning

Ordet gestaltning har en bred definition där arkitektur, design, konst och kulturarv tillför en plats gestaltningsmässiga kvaliteter, ibland med anknytning till platsens historia eller att förhöja platsens värde.

Konstnärlig gestaltning

När gestaltningen genomförs av en konstnär kallas det för en konstnärlig gestaltning. En konstnärlig gestaltning innehåller idéer och tankar som går utanför det rent estetiskt smyckande eller funktionella.

Konstnär

Konstnär är den som genom utbildning eller erfarenhet utvecklat en konstnärlig kompetens.

Konstnärlig kompetens

Med konstnärlig kompetens menas en person som har god kännedom om konstområdet; förslagsvis en konstnär, konstkonsult, curator, konstvetare, konsthandläggare, konsthallschef eller ledare för annan konstnärlig verksamhet.

⁵ Offentlig miljö som konstform; Fyrbodalsmodellen, s.7

Offentlig konst

Offentlig konst är verk skapade för eller lokaliserade i den offentliga miljön. Det kan vara permanenta eller mer fristående flyttbara verk.

Avgränsning

Riktlinjerna avser tillämpning av investeringsmedel för konstnärlig gestaltning inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde för konst.

Beskrivning av förvaltningarnas arbetsprocess och ansvarsområden

Ett konstråd ska finnas i kommunen. Rådet ska bestå av representant för miljö- och byggnadsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen samt kommunstyrelseförvaltningen. Externt konsulterad konstkompetens kan delta i rådets arbete kring vissa specifika gestaltningar och kan bytas ut. Övriga förvaltningar utser representanter som bjuds in till konstrådet vid behov. Behov kan till exempel vara konstnärlig gestaltning på en skola som kräver närvaro av representant från barn- och utbildningsförvaltningen.

Konstrådet tar fram en övergripande plan, ett Konstprogram, för hela kommunen som an knyter till kommunens översiktsplan. Planen behöver inte vara knuten till beviljade investeringar i mål- och resursplan. Den fungerar som en 3-årig plan för gestaltungsinsatser där arkitektur, konst och kulturarv är huvuddelarna. I Konstprogrammet definieras vilken karaktär insatser ska ha och på vilka platser man ska arbeta samt i vilken ordning dessa insatser ska göras. Konstprogrammet fastställs genom godkännande i kultur- och fritidsnämnden och beslut i kommunstyrelsen.

Process kring urval av konstnär och konstkonsult görs med stöd av upphandlingsenheten vid behov. Detta urval och beslut tas av konstrådet.

Sammanställande av konstrådet är sakkunnig inom kultur- och fritidsförvaltningen. Denne ser till att dialog med beställaren kring den konstnärliga gestaltningen möjliggörs och genomförs samt skriver kontrakt med den av konstrådet föreslagna konsulten och/eller konstnären.

Underhåll och avveckling

Att vårda ett konstverk kräver kunskap och kompetens så att verket inte förstörs eller förvanskas. Konst som har stora skador eller är för kostsamma att renovera i förhållande till värdet, kan avvecklas.

För nya verk ska en underhållsplan upprättas av konstnären. Den upprättas i samband med försäljning/inköp och ansvarig för att den levereras är sakkunnig inom kultur- och fritidsförvaltningen.

Kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för löpande underhåll och kan vid behov behöva konsultera extern sakkunnig.

Vid avveckling av fast konst ska hänsyn tas till upphovsrättsregler. Ingen konst får avvecklas eller kasseras utan föregående kontakt med kultur- och fritidsförvaltningen. Vid avveckling eller utranering av verk avförs dessa från tillgångar i kommunens redovisning.

Finansieringsmodell

Investeringsmedlen för den konstnärliga gestaltningen ska förvaltas av kultur- och fritidsnämnden som enligt sitt reglemente ansvarar för konst i kommunen.

Planeringen av investeringar som ska genomföras ska utgå från den långsiktiga investeringsplanen, 3-årig samt 10-årig. Samhällsbyggnadsförvaltningen kommunicerar till konstrådet när förstudie är beställd, aktuellt vid byggnadsanknuten konst.

Konst har obegränsad livslängd och ett bestående värde, därför görs ingen avskrivning av inköpt konst. Regelbundna kontroller av konstverken ska genomföras och eventuell värdeförändring kan påverka kostnad för internränta. Kontroller ska genomföras vart 5:e år.

Kostnad för internränta ska inte finansieras inom befintligt kommunbidrag utan kultur- och fritidsnämnden ska kompenseras för motsvarande kostnad. Detta för att det inte är enbart kultur- och fritidsnämndens behov utifrån reglemente och uppdrag, utan en investering i kommunens offentliga rum som angår alla.

I investeringsbeloppet ingår även eventuellt konsultarvode som behövs för att administrera och installera planerade konstverk.

Medel för underhåll ska avsättas i relation till nyinvesteringen per år. Dessa medel ligger utöver investeringsbeloppet. Behovet av medel för underhåll kan variera och skall därför utgå från långsiktighet och bedömning av god ekonomisk hushållning samt att investeringens värde ska tillvaratas. Medel för underhåll tilldelas kultur- och fritidsnämnden som efter upprättad underhållsplan och vid behov köper in tjänster av samhällsbyggnadsnämnden.

Beslut om investeringsmedel till konstnärlig gestaltning samordnas med kommunens övriga investeringar. Då investeringsnivån varierar per år är förenklade rutiner för 1%-regeln att föredra och ska följa en bedömning utifrån god ekonomisk hushållning. I Vänersborg ska investeringen för offentlig konst utgå från 1% av den summa som ekonomikontoret fastslagit som lämplig för enbart fastighetsinvesteringarna per år.

Räkneexempel

Fastslagen lämplig budgetnivå för fastighetsinvesteringar 2021, 157 mkr (180 mkr exkl. c:a 23 mkr i investeringar kopplade till underhåll och myndighetskrav).

Investering för konstnärlig gestaltning föreslås som separat investering med 1,6 mkr.

Medel för underhåll av konsten tas upp i budgetdialogen utifrån bedömning enligt ovan.

Driftbudget

Driftkostnader avser internränta på genomförda investeringar, samt visst underhåll, skötsel och tillsyn av genomförda investeringar. Kostnader för internränta kommer att öka vartefter de årliga investeringarna genomförs. Kultur- och fritidsnämnden tillförs 50 tkr i ökad driftbudgetram vilket bedöms ge budgettäckning för internränta för investeringar under kommande planperiod 2022 - 2024. Årlig kostnad för skötsel och underhåll bedöms inte vara aktuell under den kommande planperioden. Nämnden har att därefter inför kommande planperiod bedöma behov av budgettillskott utifrån de ökade kostnader för internränta och skötsel/underhåll som följer av investeringsplan åren därefter och lyfta frågan i anslutning till budgetarbetet 2025.

Beslutsprocess

Beslutsprocessen följer rekommendationen om armlängds avstånd.

Både investeringsmedlen samt medel för underhåll och internränta ska följa kommunens budgetprocess, politiskt ansvar.

Konstrådet tar fram konstprogram, förvaltningsansvar.

Kultur- och fritidsnämnden är ansvarig för den konstnärliga gestaltningen och godkänner konstprogrammet, politiskt ansvar.

Kommunstyrelsen beslutar om konstprogrammet, politiskt ansvar.

Konstrådet beslutar om fördelningen av medel kopplat till plats samt vilka verk som ska köpas i enlighet med konstprogrammet, förvaltningsansvar.